

دکتر نیکو دیالمه:

شهید دیالمه را باید ترجمان یک راه دانست

شهید دکتر عبد الحمید دیالمه یکی از جوان ترین مبارزان انقلاب اسلامی است که به دلیل برخی ویژگی های ممتاز، هم از شاخص ترین شهدای هفتم تیر بود و هم مورد توجه نسل بعد به عنوان الگو قرار گرفت. با دکتر نیکو دیالمه، خواهر شهید در خصوص این شاخص ها به گفت و گو نشسته ایم.

■ مهم ترین خصوصیات اخلاقی شهید دیالمه از منظر شما چه بود؟

ضمن تشکر از زمانی که در اختیار حقیر قرار گرفت، باید عرض کنم هر کس که مختصر همنشینی با شهید داشت این صفات بارز را در او مشاهده می کرد: ادب و احترام در تعامل با دیگران، تواضع و فروتنی علی رغم دانش فراوان، اراده قوی و همت بلند، سعه صدر و قدرت تحمل بالا، مهارت گوش دادن به دیگران، سخاوت در حد اعلی، میهمان نوازی، توجه به طبقات محروم، بی اعتنایی به دنیا و امکانات و مظاهر آن، دوری از شهرت و قدرت طلبی و... بسیاری دیگر که در جای خود باید مطرح و تبیین شود. این صفات چیزی نیستند که فقط من بگویم، شما از هر کس که اندک برخوردی با شهید داشته پیرسید همین ها را خواهند گفت، شاید یکی از دلایلیش این باشد که شهید دیالمه در همه جا و نزد همه کس در پنهان و آشکار یک چهره داشت، دو شخصیتی نبود که متناسب با نوع مخاطبان و فضا و موقعیت عقیده یا عملش را تغییر دهد و به عبارتی در برخی محافل ادای رفتارهای اخلاقی را در بیاورد، هرگز اینگونه نبود.

■ با توجه به شور و ادبیات انقلابی شهید دیالمه که در جامعه دیده می شد، آیا این ویژگی ایشان تأثیری در حضورشان در خانواده داشت؟

دقیق متوجه منظور این سؤال نشدم اما اگر مقصود به طور کلی تأثیر شهید در خانواده است، باید عرض کنم که معمولاً شخصیت ها دو گونه هستند؛ برخی در خانواده بسیار تأثیر گذارند لکن در جامعه نه و برخی به عکس هر چند در جامعه تأثیرات خوب و مهمی داشته اند ولی نتوانستند تأثیر مثبتی در خانواده خود داشته باشند. شهید دیالمه از هیچ یک از این دو گروه نیست، ایشان همانقدر که در جامعه و اصولاً هر محیط و موقعیتی که در آن قرار می گرفت تأثیر گذار بود در خانواده نیز نقش محوری داشت؛ در واقع رفتارش به گونه ای بود که انسان تحت تأثیر قرار می گرفت. انگیزه آفرینی و حرکت بخشی در دیگران واقعاً یکی از ویژگی های کم نظیرش بود، چون هر آنچه می گفت خود بدان عمل می کرد. زندگی با او لذتبخش و به مثابه زندگی در کنار یک الگوی عملی بود که می توانستی به او اعتماد کنی و در پناه مهریانی ها و مراقبت های او در راه حق و معنویت رشد کنی.

■ مشهور است که ایشان در تشریح و تبیین احکام اسلام وسواس زیادی به خرج می داد؛ خاطره ای از این رویه ایشان به خاطر دارید؟

به نظرم کاربرد کلمه وسواس درباره ایشان تعبیر غیر صحیح یا حداقل غیر دقیقی است. واقعیت این است که شهید دیالمه در تشریح و تبیین و حتی عمل به اسلام دقیق و جدی بود. او را باید به ایمان عمیق و باور جدی و غیر شعاری به مکتب اهل بیت علیهم السلام توصیف کرد که تنها راه نجات انسان از آسیب های درونی و بیرونی را تمسک به مکتب و خضوعانه تسلیم شدن در برابر حق تعالی می دانست؛ تأکید می کنم تنها راه و نه یکی از راه های موجود! زیرا برخی نگاه شان به دین اینگونه است که برنامه های مختلفی برای سعادت انسان وجود دارد، یکی از آنها هم برنامه اسلام است! نگرش شهید دیالمه اینگونه نیست و در مسیر اثبات و دفاع عالمانه از همین انحصار با توانمندی بالا وارد گفت و گو با طیف های مختلف جامعه شد و موفق شد جمعی را همراه خود به این باور برساند. او معتقد بود اسلام قابلیت تحقق در عرصه فرد و اجتماع را در برابر اندیشه های غیر دینی دارد و این ناآگاهی افراد از ظرافت های این مکتب است که منجر به گرایش آدمیان به ایسم ها و مکاتب دیگر شده است. این سطح از دفاع عالمانه از مکتب اهل بیت و به تعبیر امام راحل اسلام ناب محمدی و التزام دقیق و جدی خودش به آن

در زندگی عملی باعث شده بود کسانی که با این اوج فاصله داشتند از آن تعبیر به وسواس یا حتی سختگیری و تندروی کنند. به عنوان مثال وقتی در یکی از راهپیمایی های اولیه انقلاب خانم ها شعار داده بودند که «قسم به رهبر زنان فاطمه؛ ندارم از کشته شدن واهمه» شهید فردای آن روز از شاگردان پرسیده بودند که آیا متوجه شدید که به چه شخصیتی سوگند خوردید؟ آیا شما واقعاً از کشته شدن واهمه ندارید و آماده جانفشانی هستید؟ خلاصه مخاطبان را متوجه می کنند که عمل خود را با شعارها و کلام خود هماهنگ کنند. یا وقتی ایشان از صراط مستقیم سخن می گوید و به ظرافت آنکه از مباریک ترا و لبه شمشیر برنده تر است که البته کلام امام صادق علیه السلام است و نه کلام شهید، می گوشت تا تبیین کند که عظمت راه در همین باریک بودن آن است که مستلزم دقت بیشتری در رفتارها و عملکردها و اندیشه ها است، این کلام ایشان در یکی از کلاس ها بود که: «مرتب خودتان را زیر ذره بین معیارهای اسلام قرار دهید و در کارها و دیدگاهتان دقت داشته باشید. سرسوئی انحراف از مسیر واقعی پس از مدتی شما را به جایی می رساند که درمی یابید نسبت به نقطه ابتدایی که بر آن انطباق داشته اید زاویه بزرگی پدید آمده که شما را از صراط مستقیم کاملاً دور ساخته است.»

■ علت تمایل ایشان به زمینه های هنری و ادبی و تهیه نمایشنامه چه بود؟ اگر ممکن است این فعالیت های ایشان را مقداری توضیح دهید.

دغدغه شهید دیالمه و یکی از مهم ترین اهداف او چه قبل از پیروزی انقلاب در بحبوحه مبارزات با طاغوت و چه بعد از پیروزی انقلاب، جهاد تبیین به گستره تمامی عرصه های زندگی است، او درد اصلی جامعه را بیماری اندیشه می دید و راه آن را نیز سلامتی آن که باید از طریق تبیین اتفاق افتد. ایشان یکی از ابزارهای مهم تبیین را مقوله هنر می دانست که می تواند درد چهل و دین ناشناسی را ترمیم کند. لذا حتی قبل از انقلاب برای تبیین مفاهیم دین از این ابزارها با استعداد هنری که در خود می یافت کمک می گرفت. نمایشنامه صوتی «کودک این قرن» برای هشدار نسبت به سوء استفاده های ابزاری از زن و گم شدن انسان ها در چرخ دنده های زندگی ماشینی یکی از این نمونه ها است. فیلم ۸ میلیمتری «دست ها» که نشان دهنده نابودی منابع فکری در جوانان و جایگزینی ابزارهای فساد بر انگیز از قبیل موسیقی، شراب و... از دیگر نمونه هایی است که البته با کمترین امکانات ممکن ساخته شده. طراحی مبتکرانه و هنری برخی تظاهرات و راهپیمایی ها بعد از پیروزی انقلاب (که عکس های آن موجود است) به جهت تأثیرگذاری بیشتر و نهادینه سازی مفاهیم ناب از جمله وحدت حوزه و دانشگاه در جامعه از دیگر نمونه های پیشگامی ایشان در این عرصه است.

■ اگر ممکن است مقداری که از مبارزات ایشان و همکاری با تشکل های پیش از انقلاب که از آن خبر دارید بفرمایید.

این بحث خیلی مفصل است و شاید در این مجال نگنجد ولی اجمالاً شهید را باید از مبارزین جدی با رژیم منحوس پهلوی به تبعیت از مرجعیت امام خمینی رحمه الله دانست. ایشان مبارزه با شاه را تکلیف دینی خود می دانست و البته در شیوه مبارزه نیز معتقد به رعایت الزامات و قیود شرعی بود چیزی که سبب شد هیچ وقت با تشکل هایی غیر اسلامی در مبارزه با شاه و حتی تشکل هایی از قبیل منافقین (مجاهدین خلق) همراهی نکند بلکه نسبت به آنها به اطرافیانیش هشدار دهد و بکوشد تا دیگران را نیز در این مسیر دستگیری کرده و از شیوه های غلط مبارزه که در میان دانشجویان رایج بود، بر حذر بدارد. ایده کار تشکیلاتی دانشجویی برای ساماندن این مبارزات نیز در همین راستا شکل گرفت. البته با بیشتر نیروهای

مسلمان و معتقد به مرجعیت امام که در این زمینه ها مبارزه می کردند، مرتبط بود.

■ از یک سو درباره ایشان گفته می شود که عضو انجمن حجتیه بوده است و از سوی دیگر ایشان به خاطر شرکت در مبارزات مسلحانه توسط ساواک بازداشت شده بود. با توجه به منع مبارزاتی انجمن حجتیه علت این موضوع چه بوده است؟

همان طور که خودتان اشاره می کنید این دو امر هیچ سختیتی با هم ندارند، کدامیک از اعضای انجمن حجتیه قبل از انقلاب سابقه مبارزاتی با شاه داشته و دستگیر شده اند؟! روشن است کسانی که شهید دیالمه چهره نفاق گونه آنان را آشکار کرد؛ همان ها چنین اتهامی را هم در زمان حیات شهید برای تخریب شخصیت او به کار گرفتند و هم بعد از شهادت با ترویج این اتهام خواستند تا از نفوذ شهید در قلب ها که برگرفته از خلوص و منش ایمانی او بود، جلوگیری کنند البته خود شهید در زمان حیات شان بارها به این اتهام پاسخ

«

شهید دیالمه از هیچ یک از این دو گروه نیست، ایشان همانقدر که در جامعه و اصولاً هر محیط و موقعیتی که در آن قرار می گرفت تأثیر گذار بود در خانواده نیز نقش محوری داشت

ویژه نامه

چهل و یکمین

سالروز انفجار

تروریستی

دفتر حزب

جمهوری اسلامی

ایران